

KNUT STRÖMS SCENOGRAFI OCH BILDVÄRLD VISUALISERING I TID OCH RUM

Fil. mag. Astrid von Rosen

AKADEMISK AVHANDLING FÖR AVLÄGGANDE AV FILOSOFIE DOKTORSEXAMEN I KONST- OCH BILDVETENSKAP VID GÖTEBORGS UNIVERSITET, KOMMER ATT OFFENTLIGEN FÖRSVARAS I WALLENSTAMSALEN, GÖTEBORGS STADSMUSEUM, DEN 17 DECEMBER 2010 KL 10.15.

ABSTRACT

Knut Ström (1887–1971) var banbrytande som scenograf och regissör. Han blev Sveriges förste professionella scenograf. Efter en tidig internationell karriär i Düsseldorf under 1910-talet verkade Ström i Göteborg i 41 år. Han gjorde visuell revolution inom svensk scenografi och satte sig själv på spel för att navigera mellan teknik, kritik och publik. Kvar efter Ströms omfattande produktion finns tusentals visuella utsagor: scenografi- och kostymskisser, scenmodeller, fotografier och affischer. Bildmaterial av det här slaget hör till det som tidigare forskning inte intresserat sig för i någon högre grad. Avhandlingen presenterar en modell för hur man kan hantera ett omfattande visuellt material i relation till den långa tidsperiod som undersökningen omfattar. Syftet är att frilägga, förstå och förklara Knut Ströms scenografi och bildvärld. Tre frågor – vem var Knut Ström, vad ville han och vad gjorde han? – har fungerat som hjälpmedel i arbetet. Avhandlingen, som består av tio kapitel, är kronologiskt upplagd och geografiskt förankrad. Scenografiinriktade

fallstudier varvas med analyser av Ströms personliga erfarenheter, professionella positioner och iscensättande av sig själv. Ett urval av Ströms scenografiska arbeten vid Schauspielhaus Düsseldorf, Lorensbergsteatern och Göteborgs stadsteater undersöks. I friläggandet och analysen av dessa har Gordon Craigs och Adolphe Appias teorier om scenkonstverket samt en konstvetenskapligt grundad formalanalys i kombination med en semiotisk ansats utgjort en metodologisk verktygslåda. På en teoretisk nivå har undersökningen genomförts utifrån idén om en översättningsplats inspirerad av Jacques Lacans begrepp det symboliska, det imaginära och det reala. I en stegvis, historiskt förankrad process, relateras verken till sina kontextuella sammanhang. Det har varit väsentligt att belysa politiska, estetiska, ekonomiska, mediala och klassmässiga faktorer. I slutdiskussionen används några signifikanter, som film, teknik och visualisering, för att framkalla Ströms scenografi och bildvärld.

KEYWORDS

Knut Ström, scenografi, bild, visualisering, översättning, Jacques Lacan, det symboliska, det imaginära, det reala, signifikant, Gordon Craig, Adolphe Appia, Max Reinhardt, August Strindberg, Schauspielhaus Düsseldorf, Lorensbergsteatern, Göteborgs stadsteater, scenografi- och kostymskiss, scenmodell, scenfotografi, affisch.

VON ROSEN, ASTRID, GÖTEBORG 2010.

Knut Ströms scenografi och bildvärld. Visualisering i tid och rum. (Knut Ström's Scenography and Visual World. Visualization in Time and Space). With English summary. 224 p, illustrated. Göteborg. ISBN 978-91-7346-691-2. ISSN 0348-4114.

Astrid von Rosen, Department of Cultural Sciences, Art History and Visual Studies, P.O. Box 200, SE-405 30 Göteborg.